

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

7 päivänä elokuuta 2018*

Ennakkoratkaisupyyntö – Direktiivi 93/13/ETY – Kohtuuttomat ehdot – Soveltamisala –
Saatavan luovuttaminen – Kuluttajan kanssa tehty lainasopimus – Viivästyskoron korkokannan
vahvistamista koskevan sopimusehdon kohtuuttomuuden arviointiperusteet –
Kohtuuttomuuden seuraukset

Yhdistetyissä asioissa C-96/16 ja C-94/17,

joissa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyyntöistä, joista ensimmäisen on esittänyt Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (Barcelonan ensimmäisen asteen tuomioistuin nro 38, Espanja) 2.2.2016 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 17.2.2016, ja joista toisen on esittänyt Tribunal Supremo (ylin tuomioistuin, Espanja) 22.2.2017 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 23.2.2017, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Banco Santander SA

vastaan

Mahamadou Demba ja

Mercedes Godoy Bonet (C-96/16)

ja

Rafael Ramón Escobedo Cortés

vastaan

Banco de Sabadell SA (C-94/17),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. L. da Cruz Vilaça, varapresidentti A. Tizzano (esittelevä tuomari) sekä tuomarit E. Levits, A. Borg Barthet ja F. Biltgen,

julkisasiamies: N. Wahl,

kirjaaja: hallintovirkamies L. Carrasco Marco,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 10.1.2018 pidetyssä istunnossa esitetyn,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Banco Santander SA, edustajinaan A. M. Rodríguez Conde ja J. M. Rodríguez Cárcamo, abogados,
- Banco de Sabadell SA, edustajinaan A. M. Rodríguez Conde ja J. M. Rodríguez Cárcamo, abogados,
- Espanjan hallitus, asiamiehenään V. Ester Casas,
- Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,
- Euroopan komissio, asiamiehinään J. Baquero Cruz, N. Ruiz García, M. van Beek ja A. Cleenewerck de Crayencour,

kuultuaan julkisasiamiehen 22.3.2018 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) tulkintaa.
- 2 Nämä pyynnöt on esitetty asioissa, joista ensimmäisessä asianosaisina ovat yhtäältä Banco Santander SA ja toisaalta Mercedes Godoy Bonet ja Mahamadou Demba (C-96/16) ja toisessa Rafael Ramón Escobedo Cortés ja Banco de Sabadell SA (C-94/17) ja jotka koskevat näiden asianosaisten välillä tehtyjen lainasopimusten täytäntöönpanoa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 93/13 13. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”jäsenvaltioiden lakien ja asetusten, joissa suoraan tai välillisesti vahvistetaan kuluttajasopimusten ehdot, osalta oletetaan, että ne eivät sisällä kohtuuttomia ehtoja; tämän vuoksi ei ole tarpeen saattaa tämän direktiivin säännöksiä koskemaan ehtoja, joissa heijastuvat pakolliset lait tai asetukset –; tässä suhteessa 1 artiklan 2 kohdan ilmaisu ’pakolliset lait ja asetukset’ kattaa myös ne säännöt, joita lain mukaan sovelletaan sopimuspuolten välillä silloin, kun muusta järjestelystä ei ole sovittu”.

- 4 Kyseisen direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tämän direktiivin tarkoituksena on lähentää jäsenvaltioiden elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tehtyjen sopimusten kohtuuttomia ehtoja koskevia lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä.

2. Tämän direktiivin säännökset eivät koske pakollisia lakeja tai asetuksia heijastavia sopimusehtoja – –.”

- 5 Direktiivin 3 artiklan 1 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

--

3. Liitteessä on ohjeellinen luettelo, joka ei ole tyhjentävä, niistä ehdoista, joita voidaan pitää kohtuuttomina.”

6 Direktiivin 4 artiklan 1 kohdan sanamuoto on seuraava:

”Sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioidaan ottaen huomioon sopimuksen kohteena olevien tavaroiden ja palvelujen luonne ja viitaten sopimuksetekohetkellä kaikkiin sopimuksen tekoon liittyviin olosuhteisiin sekä kaikkiin muihin sopimuksen ehtoihin tai toiseen sopimukseen, josta se on riippuvainen, sanotun kuitenkin rajoittamatta 7 artiklan soveltamista.”

7 Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

8 Kyseisen direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.”

9 Kyseisen direktiivin 8 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa tämän direktiivin soveltamisalalla perustamissopimuksen mukaisia tiukempia säännöksiä varmistaakseen kuluttajalle suojelun korkeamman tason.”

10 Direktiivin liitteen 1 kohdan e alakohdassa mainitaan direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen ehtojen luettelossa ehdot, joiden tarkoituksena tai seurauksena on ”suhteettoman suuren korvauksen vaatiminen kuluttajalta, joka ei täytä velvollisuuksiaan”.

Espanjan lainsäädäntö

Saatavan luovuttamista koskevat säännökset

11 Siviililain (Código Civil) 1535 §:ssä, jossa säädetään velallisen oikeudesta lunastaa velkansa saatavan luovutuksen yhteydessä, säädetään seuraavaa:

”Jos riidanalainen saatava luovutetaan, velallisella on oikeus lakkauttaa se maksamalla luovutuksensaajalle tämän maksama hinta, kulut, jotka sille ovat aiheutuneet, ja korot, jotka hinnalle ovat kertyneet siitä päivästä lähtien, jona hinta maksettiin.

Saatavaa pidetään riitautettuna siitä hetkestä lähtien, jona sitä koskeva kanne kiistetään.

Velallinen voi käyttää oikeuttaan yhdeksän päivän kuluessa siitä päivästä, jona luovutuksensaaja vaatii maksua.”

- 12 Saatavan luovutuksensaajan tulemisesta luovuttajan sijaan tuomioistuinmenettelyissä säädetään 7.1.2000 annetun siviiliprosessilain nro 1/2000 (Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil; BOE nro 7, 8.1.2000, s. 575; jäljempänä siviiliprosessilaki) 17 ja 540 §:ssä siten, että 17 §:ää sovelletaan aineellisoikeudelliseen menettelyyn ja mainittua 540 §:ää ulosmittausmenettelyyn.

Kohtuuttomia sopimusehtoja koskevat säännökset

- 13 Kuluttajien ja käyttäjien suojasta annetun yleisen lain sekä muiden täydentävien lakien koonnuksesta annetun lain (Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias), joka hyväksyttiin 16.11.2007 annetulla kuninkaan asetuksella nro 1/2007 (Real Decreto Legislativo 1/2007; BOE nro 287, 30.11.2007, s. 49181; jäljempänä LGDCU), 82 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kohtuuttomina sopimusehtoina on pidettävä kaikkia sopimusehtoja, joista ei ole erikseen neuvoteltu, sekä kaikkia käytäntöjä, joihin ei ole nimenomaisesti suostuttu, jos ne lojaliteettiperiaatteen vastaisesti aiheuttavat kuluttajan ja käyttäjän vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.”

- 14 LGDCU:n 85 §:n 6 momentissa säädetään, että kohtuuttomia ovat ”ehdot, joiden mukaan vaaditaan suhteettoman suurta korvausta kuluttajalta tai käyttäjältä, joka ei täytä velvollisuuksiaan”. Tällä säännöksellä pannaan täytäntöön direktiivin 93/13 3 artiklan 1 ja 3 kohdan ja sen liitteessä olevan 1 kohdan e alakohdan säännökset täsmentämällä, että Espanjan oikeuden mukaan mainitussa 1 kohdan e alakohdassa tarkoitetun kaltaista lauseketta pidetään aina kohtuuttomana.

Tribunal Supremon (ylin tuomioistuin, Espanja) oikeuskäytäntö

- 15 Asiassa C-94/17 esitetystä ennakkoratkaisupyyntöstä ilmenee, että Tribunal Supremo totesi 22.4.2015 annetussa tuomiossa nro 265/2015, 7.9.2015 annetussa tuomiossa nro 470/2015 ja 8.9.2015 annetussa tuomiossa nro 469/2015 (jäljempänä 22.4., 7.9. ja 8.9.2015 annetut tuomiot), että koska ei ole säädetty oikeudellisista perusteista, joista voitaisiin johtaa selkeät säännöt kuluttajille myönnettyjen henkilökohtaisten lainojen ehtojen, joista ei ole neuvoteltu ja joissa vahvistetaan viivästyskoron korkokanta, kohtuuttomuuden arviointiin, Espanjan ensimmäisen ja toisen asteen tuomioistuimet soveltavat erilaisia perusteita. Tästä seuraa huomattava oikeudellinen epävarmuus ja kuluttajien mielivaltainen erilainen kohtelu asiaa käsittelevästä tuomioistuimesta riippuen. Merkittäviä eroja esiintyy myös kyseisten ehtojen mahdollisen kohtuuttomuuden seurausten määrittämisessä.
- 16 Tämän oikeudellisen epävarmuuden tilanteen ja näiden erojen poistamiseksi Tribunal Supremo katsoi, että on tarpeen määritellä perusteet, joilla arvioidaan mainittujen ehtojen kohtuuttomuutta, ja määrittää kyseiset seuraukset.
- 17 Tätä varten Tribunal Supremo totesi yhtäältä, että LGDCU:n 85 §:n 6 momentin mukaan kohtuuttomia ovat ehdot, joiden mukaan kuluttajalta, joka ei täytä velvollisuuksiaan, vaaditaan suhteettoman suurta korvausta. Toiseksi se tarkasteli velallisen maksusuorituksen viivästymiseen eri aloilla sovellettavia kansallisia säännöksiä, kun osapuolet eivät ole tehneet sopimusta, sekä lainasopimuksissa, joista on neuvoteltu erikseen kuluttajien kanssa, yleisesti määrättyjä viivästyskoron korkokantoja.
- 18 Se päätteli tästä analyysistä, että kuluttajille myönnettyjen henkilökohtaisten lainojen viivästyskorvoja koskevat ehdot, joista ei ole neuvoteltu ja jotka vastaavat perustetta, jonka mukaan korkokanta on yli kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin sopimuspuolten sopima pääomalle maksettavien korkojen vuotuinen korkokanta, on todettava kohtuuttomiksi.

- 19 Tribunal Supremo totesi nimittäin, että tällaisen viivästyskoron korkokannan vahvistaminen merkitsee perusteetonta poikkeamista edellä 17 kohdassa mainituissa velallisen maksusuorituksen viivästymiseen sovellettavissa kansallisissa säännöksissä säädetyistä prosenttiyksiköistä ja ettei elinkeinonharjoittaja voi kohtuudella katsoa, että jos se kohtelisi kuluttajaa oikeudenmukaisesti, tämä hyväksyisi yksilöllisissä sopimusneuvotteluissa tällaista korkokantaa koskevan ehdon.
- 20 Kyseisten kohtuuttomien ehtojen seuraamuksista Tribunal Supremo totesi, että sen käsiteltävänä olevissa asioissa näissä ehdoissa vahvistettu viivästyskoron korkokanta tarkoittaa pääomalle maksettavan koron korottamista tietyllä prosenttiyksikkömäärällä. Se päätteli tästä, että jos mainitut ehdot todetaan kohtuuttomiksi, viivästyskorkojen korotus pääomalle maksettaviin korkoihin nähden olisi poistettava kokonaan sillä tavoin, että vain pääomalle maksettavia korkoja kertyy edelleen. Se katsoi sitä vastoin, ettei ole tarpeen poistaa myös mainittuja pääomalle maksettavia korkoja, jotka säilyttävät tehtävänsä korvauksena lainatun rahan käyttöön antamisesta.
- 21 Tuomioissa, jotka annettiin 22.4., 7.9. ja 8.9.2015, puollettu ratkaisu ulotettiin koskemaan kiinnelainasopimuksia 23.12.2015 annetulla tuomiolla nro 705/2015, 18.2.2016 annetulla tuomiolla nro 79/2016 ja 3.6.2016 annetulla tuomiolla nro 364/2016.

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

Asia C-96/16

- 22 Mahamadou Demba ja Mercedes Godoy Bonet tekivät Banco Santander -nimisen pankin kanssa 2.11.2009 ja 22.9.2011 kaksi lainasopimusta, joista ensimmäinen oli määrältään 30 750 euroa ja erääntyi 2.11.2014 ja toinen oli määrältään 32 153,63 euroa ja erääntyi 22.9.2019. Näiden sopimusten yleisten ehtojen mukaan ensin mainittuun sopimukseen sovellettiin 8,50 prosentin korkoa pääomalle ja 18,50 prosentin viivästyskorkoa ja jälkimmäiseen sopimukseen 11,20 prosentin korkoa pääomalle ja 23,70 prosentin viivästyskorkoa.
- 23 Koska Demba ja Godoy Bonet olivat laiminlyöneet kyseisten sopimusten mukaisten kuukausierien maksun Banco Santanderille, kyseinen pankki totesi nämä sopimukset ennaikaisesti erääntyneiksi ja esitti ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle eli Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelonalle (Barcelonan ensimmäisen asteen tuomioistuin nro 38, Espanja) vaatimuksen siitä, että saatavat ulosmitattaisiin Dembalta ja Godoy Bonetilta 53 664,14 euron kokonaismäärästä.
- 24 Banco Santander luovutti 16.6.2015 nämä saatavat virallisella asiakirjalla kolmannelle osapuolelle 3 215,72 euron arvioidulla summalla soveltuvien siviililain säännösten nojalla, vaikka tällaista mahdollisuutta ei mainita kyseisissä sopimuksissa. Tämä kolmas osapuoli pyysi siten oikeutta tulla sijaantulijaksi Banco Santanderin tilalle tämän ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireille panemassa ulosmittausmenettelyssä.
- 25 Kyseinen tuomioistuin tiedustelee, onko Demballa ja Godoy Bonetilla mahdollisesti oikeus lunastaa velkansa ja siten lakkauttaa velka korvaamalla kyseiselle kolmannelle osapuolelle tämän kyseisestä luovutuksesta maksama määrä korkoineen, kuluineen ja oikeudenkäyntikuluineen.
- 26 Se korostaa tässä yhteydessä, että vaikka siviililain 1535 §:ssä säädetään lunastusoikeudesta, tämä oikeus rajoitetaan siinä kuitenkin vain ns. riitaviin saataviin eli saataviin, jotka on riitautettu aineellisesti vahvistusmenettelyn yhteydessä. Tässä pykälässä ei siten säädetä velallisen mahdollisuudesta vedota tällaiseen oikeuteen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa saatavan ulosmittausmenettelyssä tai tuomioistuimen ulkopuolisen luovutuksen yhteydessä, mikä ei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mielestä takaa riittävää suojaa kuluttajien intresseille. Mainittu tuomioistuin lisää, että

tällaista suojaa ei taata myöskään siviiliprosessilain 17 ja 540 §:ssä, jotka koskevat luovuttajan korvaamista luovutuksensaajalla vireillä olevissa menettelyissä, koska näissä säännöksissä ei nimittäin mainita siviililain 1535 §:ssä säädettyä velallisen oikeutta lunastaa velkansa.

- 27 Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma siitä, onko yritystoiminnassa omaksuttu käytäntö, jonka mukaan saatavia luovutetaan tai ostetaan alhaiseen hintaan, ilman että tästä olisi laadittu erillistä sopimusehtoa tai että velalliselle olisi ilmoitettu tästä luovutuksesta etukäteen tai hän olisi antanut siihen suostumustaan taikka että hänelle olisi tarjottu mahdollisuutta lunastaa velkansa ja siten lakkauttaa se korvaamalla luovutuksensaajalle tämän kyseisestä luovutuksesta maksama hinta sovellettavine kuluineen, korkoineen ja oikeudenkäyntikuluineen, unionin oikeuden ja erityisesti direktiivin 93/13 mukainen.
- 28 Tämä tuomioistuin pohtii lisäksi, mitä seikkoja on otettava huomioon tutkittaessa, ovatko pääasiassa kyseessä olevien sopimusten ehdot, jotka koskevat viivästyskorkojen korkokantaa, mahdollisesti kohtuuttomia ja mitä seuraamuksia tällaisesta kohtuuttomuudesta pitäisi määrätä. Tässä yhteydessä kyseinen tuomioistuin on epävarma siitä, onko Tribunal Supremon 22.4., 7.9. ja 8.9.2015 antamiin tuomioihin perustuva oikeuskäytäntö direktiivin 93/13 mukainen.
- 29 Tässä yhteydessä Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) a) Onko yritystoiminnassa omaksuttu käytäntö, jonka mukaisesti saatavia luovutetaan tai ostetaan tarjoamatta kuluttajalle mahdollisuutta lakkauttaa velka maksamalla sen hinta, korot, kulut ja oikeudenkäyntikulut luovutuksensaajalle, unionin oikeuden ja erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjan 38 artiklan – – sekä SEUT 4 artiklan 2 kohdan, SEUT 12 artiklan ja SEUT 169 artiklan 1 kohdan mukainen?
- b) Onko kyseinen yritystoiminnassa omaksuttu käytäntö, jonka mukaisesti kuluttajan velka ostetaan hyvin alhaiseen hintaan hänen tietämättään ja ilman hänen suostumustaan, niiden periaatteiden mukainen, joista säädetään direktiivissä 93/13, sekä laajemmin arvioituna tehokkuusperiaatteen ja kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan mukainen, kun tätä käytäntöä ei ole otettu sopimuksen yleisiin ehtoihin tai kohtuuttomaan ehtoon eikä kuluttajalle tarjota mahdollisuutta osallistua tähän liiketoimeen käyttämällä lunastusoikeutta?
- 2) a) Onko direktiivin 93/13 ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan nojalla kuluttajien ja käyttäjien suojan sekä sitä kehittävän oikeuskäytännön turvaamiseksi unionin oikeuden mukaista, että yksiselitteiseksi perusteeksi vahvistetaan se, että kuluttajien kanssa tehtävissä lainasopimuksissa, joissa ei ole reaalivakuutta, sopimusehto on kohtuuton, jos siitä ei ole neuvoteltu ja jos siinä vahvistetaan viivästyskorko, joka on yli kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin alun perin sovittu pääomalle suoritettava korko?
- b) Onko direktiivin 93/13 ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan nojalla kuluttajien ja käyttäjien suojan sekä sitä kehittävän oikeuskäytännön turvaamiseksi unionin oikeuden mukaista, että tämän seurauksena vahvistetaan, että pääomalle suoritettavaa korkoa kertyy maksettavaksi edelleen siihen saakka, kun velka on maksettu kokonaan takaisin?”

Asia C-94/17

- 30 Rafael Ramón Escobedo Cortés teki 11.1.1999 Caja de Ahorros del Mediterráneo -nimisen pankin, josta on tullut Banco de Sabadell, kanssa lainasopimuksen, jonka vakuutena oli kiinteistökiinnitys ja jonka määrä oli 17 633,70 euroa, joka piti maksaa takaisin kuukausierissä. Tämän sopimuksen sopimusehdoissa 3 ja 3 a sovittiin pääomalle maksettavan koron vuotuisiksi korkokannaksi 5,5 prosenttia ensimmäiseksi vuodeksi, minkä jälkeen korkokanta muuttui vaihtuvaksi. Pääasian

oikeudenkäynnin kannalta merkityksellisenä ajankohtana tämä korkokanta oli 4,75 prosenttia vuodessa. Kyseisen sopimuksen sopimusehdon 6 mukaan viivästyskoron korkokanta oli 25 prosenttia vuodessa.

- 31 Escobedo Cortés, jonka maksusuoritukset olivat viivästyneet, nosti Juzgado de Primera Instanciassa (ensimmäisen asteen tuomioistuin, Espanja) Banco de Sabadellia vastaan kanteen, jossa hän vaati, että erityisesti tämä viimeksi mainittu ehto todettaisiin pätemättömäksi sen kohtuuttomuuden vuoksi.
- 32 Kyseinen tuomioistuin totesi tämän ehdon olevan kohtuuton ja arvioi näin ollen, että sovellettavaa viivästyskoron korkokantaa on alennettava kiinnityksistä annetun lain (Ley Hipotecaria), sellaisena kuin se on muutettuna kiinnitysvelallisten suojan vahvistamisesta, velan uudelleen järjestelystä ja sosiaalisesta vuokrasta 14.5.2013 annetulla lailla 1/2013 (Ley 1/2013 de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social; BOE nro 116, 15.5.2013, s. 36373), 114 §:n 3 momentin mukaiseen enimmäismäärään eli kolme kertaa lakisääteisen koron suuruiseksi. Tämä ratkaisu pysytettiin muutoksenhaussa Audiencia Provincial de Alicanten (Alicanten alueellinen tuomioistuin, Espanja) 18.9.2014 antamalla tuomiolla.
- 33 Escobedo Cortés valitti kyseisestä tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen eli Tribunal Supremoon sillä perusteella, että se on direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan vastainen. Hän nimittäin väittää, että koska pääasiassa kyseessä oleva viivästyskoron korkokantaa koskeva lainasopimuksen ehto on todettu kohtuuttomaksi, tämän sopimuksen mukaista viivästyskorkoa tai pääomalle maksettavaa korkoa ei enää sovelleta.
- 34 Kyseisen tuomioistuimen mukaan valitus herättää epävarmuutta useiden direktiivin säännösten, joiden soveltaminen on tarpeen sen ratkaisemiseksi, tulkinnasta kyseisen ehdon kohtuuttomuuden toteamisen ja kohtuuttomuuden seurausten osalta. Tämä tuomioistuin pitää epävarmana erityisesti edellä 21 kohdassa mainittuihin, 22.4., 7.9. ja 8.9.2015 sekä 23.12.2015, 18.2. ja 3.6.2016 annettuihin tuomioihin perustuvan oikeuskäytäntönsä yhteensopivuutta mainitun direktiivin kanssa.
- 35 Tässä yhteydessä Tribunal Supremo on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Ovatko direktiivin 93/13 3 artikla, luettuna yhdessä sen liitteessä olevan 1 kohdan e alakohdan kanssa, sekä 4 artiklan 1 kohta esteenä oikeuskäytännölle, jonka mukaan lainasopimuksen sopimusehto, jonka mukaan viivästyskoron korkokanta on yli kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin sopimuksessa vahvistettu pääomalle maksettava vuosittainen korko, merkitsee suhteettoman suuren korvauksen vaatimista kuluttajalta, joka ei ole määräajassa noudattanut maksuvelvollisuuttaan, ja on näin ollen kohtuuton?
- 2) Ovatko direktiivin 93/13 3 artikla, luettuna yhdessä sen liitteessä olevan 1 kohdan e alakohdan kanssa, ja 4 artiklan 1 kohta, 6 artiklan 1 kohta sekä 7 artiklan 1 kohta esteenä oikeuskäytännölle, jossa lainasopimuksen viivästyskorkoa koskevan ehdon kohtuuttomuuden ratkaisemiseksi kohtuuttomuuden katsotaan muodostuvan ylimääräisistä kuluista, joita kyseisestä korosta aiheutuu pääomalle maksettavaan korkoon nähden, koska sen seurauksena on ’suhteettoman suuren korvauksen vaatiminen kuluttajalta, joka ei ole täyttänyt velvollisuuksiaan’, ja vahvistetaan, että kohtuuttomaksi toteamisen seurauksena on oltava mainitun ylimääräisen kulun poistaminen kokonaan siten, että korkoa kertyy ainoastaan pääomalle lainan takaisinmaksuun asti?
- 3) Jos toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko kohtuuttoman viivästyskoron korkokannan sisältävän ehdon pätemättömäksi toteamisella, jotta tämä olisi yhteensopiva direktiivin 93/13 kanssa, oltava muitakin vaikutuksia, kuten se, että koron, niin pääomalle maksettavan koron kuin viivästyskoron, kertyminen estetään kokonaan tilanteissa, joissa lainanottaja ei täytä velvollisuuttaan maksaa lainanlyhennyksiä sopimuksessa määrättyinä eräpäivinä, tai se, että lakisääteistä korkoa kuitenkin kertyy?”

Asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa

- 36 Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelonan ja Tribunal Supremón pyynnöt asioiden C-96/16 ja C-94/17 käsittelemisestä Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 a artiklan ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 105 artiklan 1 kohdan mukaisessa nopeutetussa menettelyssä hylättiin unionin tuomioistuimen presidentin 13.7.2016 ja 5.4.2017 antamilla määräyksillä.
- 37 Nämä kaksi asiaa yhdistettiin suullista käsittelyä ja tuomion antamista varten 21.11.2017 annetulla unionin tuomioistuimen päätöksellä.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäisen kysymyksen a kohta ja ensimmäisen kysymyksen b kohta asiassa C-96/16

- 38 Asiassa C-96/16 esittämänsä ensimmäisen kysymyksensä a kohdalla ja ensimmäisen kysymyksensä b kohdalla, joita on syytä tarkastella yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiiviä 93/13 tulkittava siten, että se on esteenä yritystoiminnassa omaksutulle käytännölle, jonka mukaan kuluttajalta oleva saatava luovutetaan tai ostetaan, kun tämän kuluttajan kanssa tehdyssä lainasopimuksessa ei mainita tällaista luovutuksen mahdollisuutta, kuluttajalle ei ole ilmoitettu etukäteen tällaisesta luovutuksesta eikä hän ole antanut siihen suostumustaan eikä hänelle ole myöskään tarjottu mahdollisuutta lunastaa velkansa ja siten lakkauttaa se maksamalla luovutuksensaajalle tämän luovutuksesta maksama hinta sovellettavine kuluineen, korkoineen ja oikeudenkäyntikuluineen.
- 39 Tältä osin – kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 43 kohdassa – direktiivin 93/13 1 artiklan 1 kohdan ja 3 artiklan 1 kohdan sanamuodosta sekä direktiivin yleisestä rakenteesta ilmenee, että tätä direktiiviä sovelletaan vain sopimusehtoihin eikä pelkkiin käytäntöihin.
- 40 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, ettei missään pääasiassa kyseessä olevassa sopimusehdossa mainita tai käsitellä Banco Santanderin mahdollisuutta luovuttaa kolmannelle saatava, joka sillä on pääasian velallisilta, eikä näiden velallisten mahdollista oikeutta lunastaa velkansa tältä kolmannelta. Näin ollen tämä luovutus toteutettiin asiaa koskevien siviililain säännösten perusteella.
- 41 Tästä seuraa, että mainittua direktiiviä ei sovelleta asiassa C-96/16 esitetyn ensimmäisen kysymyksen a kohdassa ja ensimmäisen kysymyksen b kohdassa tarkoitettuihin käytäntöihin, koska tätä koskevaa sopimuslauseketta ei ole.
- 42 Siltä osin kuin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii näillä kysymyksillään selvittämään, onko direktiivi 93/13 esteenä siviililain 1535 §:ään ja siviiliprosessilain 17 ja 540 §:ään sisältyville kansallisille säännöksille, joissa säännellään saatavien luovuttamista ja luovutuksensaajan tuleamista luovuttajan sijaan vireillä olevissa menettelyissä, sillä perusteella, että kyseiset säännökset eivät takaa riittävää suojaa kuluttajien intresseille edellä 26 kohdassa mainituista syistä, on todettava, että direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaisesti direktiivin säännökset eivät koske pakottavia lakeja tai asetuksia heijastavia sopimusehtoja.
- 43 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että kuten direktiivin 93/13 johdanto-osan 13. perustelukappaleesta ilmenee, tämän direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa säädetty soveltamisalan ulkopuolelle jääminen ulottuu kansallisiin säännöksiin, joita sovelletaan sopimusosapuolten välillä niiden valinnasta riippumatta, ja suoraan lain nojalla, kun sopimuspuolet eivät ole muuta sopineet, sovellettaviin säännöksiin. Soveltamisalan ulkopuolelle jääminen on perusteltua sen vuoksi, että voidaan olettaa, että kansallinen lainsäätäjä on asettanut tasapainoon

tiettyjen sopimusten osapuolten kaikki oikeudet ja velvollisuudet, ja tämän tasapainon unionin lainsäätäjä on nimenomaisesti pyrkinyt säilyttämään (ks. vastaavasti määräys 7.12.2017, Woonhaven Antwerpen, C-446/17, ei julkaistu, EU:C:2017:954, 25 ja 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 44 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että mainittu soveltamisalan ulkopuolelle jääminen kattaa muut pakottavat lait tai asetukset kuin ne, jotka liittyvät kohtuuttomien ehtojen valvontaan, muun muassa ne, jotka liittyvät kansallisten tuomioistuinten toimivallan laajuuteen arvioida sopimusehdon kohtuuttomuutta (ks. vastaavasti määräys 7.12.2017, Woonhaven Antwerpen, C-446/17, ei julkaistu, EU:C:2017:954, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 45 Unionin tuomioistuin on jo todennut 5.7.2016 annetulla määräyksellä Banco Popular Español ja PL Salvador (C-7/16, ei julkaistu, EU:C:2016:523, 24–27 kohta) tämän oikeuskäytännön valossa, että direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdan mukainen soveltamisalan ulkopuolelle jääminen kattaa siviililain 1535 §:n kaltaisen kansallisen säännöksen sillä perusteella, että kyseinen pykälä on pakottava säännös, eikä se koske kansallisen tuomioistuimen toimivallan laajuutta sen arvioidessa sopimusehdon kohtuuttomuutta. Viimeksi mainitusta seikasta on todettava yleisemmin, ettei mainittu 1535 § vaikuta liittyvän kohtuuttomien ehtojen valvontaan.
- 46 Ennakkoratkaisupyyntöissä esitettyjen tietojen perusteella vaikuttaa siltä, että näin on myös siviiliprosessilain 17 ja 540 §:n osalta, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkastettava.
- 47 Edellä esitetyn perusteella ensimmäisen kysymyksen a kohtaan ja ensimmäisen kysymyksen b kohtaan asiassa C-96/16 on vastattava yhtäältä, että direktiiviä 93/13 on tulkittava siten, että sitä ei sovelleta yritystoiminnassa omaksuttuun käytäntöön, jonka mukaan kuluttajalta oleva saatava luovutetaan tai ostetaan, kun tämän kuluttajan kanssa tehdyssä lainasopimuksessa ei mainita tällaista luovutusta, kuluttajalle ei ole ilmoitettu etukäteen tällaisesta luovutuksesta eikä hän ole antanut siihen suostumustaan eikä hänelle ole myöskään tarjottu mahdollisuutta lunastaa velkansa ja siten lakkauttaa se maksamalla luovutuksensaajalle tämän luovutuksesta maksama hinta sovellettavine kuluineen, korkoineen ja oikeudenkäyntikuluineen. Toisaalta direktiiviä ei sovelleta myöskään siviililain 1535 §:n ja siviiliprosessilain 17 ja 540 §:n kaltaisiin kansallisiin säännöksiin, joissa säännellään tällaista lunastusmahdollisuutta ja luovutuksensaajan tulemistä luovuttajan sijaan vireillä olevissa menettelyissä.

Toisen kysymyksen a kohta asiassa C-96/16 ja ensimmäinen kysymys asiassa C-94/17

- 48 Ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet tiedustelevat toisen kysymyksen a kohdassa asiassa C-96/16 ja ensimmäisessä kysymyksessä asiassa C-94/17 lähinnä, onko direktiiviä 93/13 tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle Tribunal Supremon kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kuluttajan kanssa tehdyn lainasopimuksen ehto, josta ei ole neuvoteltu ja jossa vahvistetaan viivästyskoron korkokanta, on kohtuuton, koska siinä vaaditaan suhteettoman suurta korvausta kuluttajalta, jonka maksusuoritus on viivästynyt, sillä kyseinen korkokanta on yli kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin sopimuksen mukainen pääomalle maksettavien korkojen korkokanta.

Tutkittavaksi ottaminen

- 49 Sekä Banco Santander ja Espanjan hallitus asiassa C-96/16 että Banco de Sabadell asiassa C-94/17 väittävät, että edellisessä kohdassa mieleen palautetut kysymykset on jätettävä tutkimatta, sillä ne sisältävät täysin hypoteettisia ongelmia.

- 50 Tältä osin on huomattava, että SEUT 267 artiklassa tarkoitettussa menettelyssä, joka perustuu kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen tehtävien selkeään jakoon, yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, ovatko sen unionin tuomioistuimelle esittämät kysymykset tarpeellisia ja onko niillä merkitystä asian kannalta. Jos esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimen on lähtökohtaisesti ratkaistava ne (tuomio 20.9.2017, *Andriuc ym.*, C-186/16, EU:C:2017:703, 19 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 51 Olettamana nimittäin on, että tällaisilla kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta niihin ainoastaan, jos muun muassa unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 94 artiklassa mainittuja ennakkoratkaisupyynnön sisältöä koskevia vaatimuksia ei ole noudatettu tai jos on ilmeistä, että kansallisen tuomioistuimen pyytämällä unionin oikeussäännön tulkitsemisella tai pätevyyden arvioimisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen (ks. vastaavasti tuomio 20.9.2017, *Andriuc ym.*, C-186/16, EU:C:2017:703, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 52 Käsiteltävässä asiassa on ensimmäiseksi todettava toisen kysymyksen a kohdasta asiassa C-96/16, että ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee tässä asiassa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole vielä ratkaissut lopullisesti sitä, ovatko pääasiassa kyseessä olevat sopimusehdot, joissa vahvistetaan viivästyskoron korkokanta, kohtuuttomia. Lisäksi kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 53 kohdassa todennut, tästä samasta päätöksestä käy ilmi, että tällä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko tällainen Tribunal Supremon vahvistama peruste – sellaisena kuin siitä on muistutettu edellä 18 kohdassa – direktiivissä 93/13 vahvistetun kuluttajansuojajärjestelmän mukainen, kun kyseistä perustetta sovelletaan objektiivisesti ja automaattisesti, ilman että asiaa käsittelevä kansallinen tuomioistuin voi ottaa huomioon kaikkia yksittäistapaukseen liittyviä seikkoja. Vastaus tähän kysymykseen on mainitulle tuomioistuimelle hyödyllinen erityisesti niiden perusteiden määrittämiseksi, joiden avulla sen on tarkastettava, ovatko pääasiassa kyseessä olevat ehdot kohtuuttomia.
- 53 Toiseksi on todettava, ettei myöskään ensimmäisen kysymyksen asiassa C-94/17 osalta ole ilmeistä, ettei tällä kysymyksellä ole mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai että kyseinen ongelma olisi pelkästään hypoteettinen. Kuten nimittäin julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 54 kohdassa todennut, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on todennut lähinnä, että vaikka sen käsiteltävänä oleva valitus koskee konkreettisesti pääasian kohteena olevan ehdon kohtuuttomuuden seurauksia, se herättää myös epäilyksiä kohtuuttomuuden toteamista koskevien direktiivin 93/13 säännösten tulkinnasta. Lisäksi ei voida sulkea pois sitä, että Espanjan oikeuden mukaan kyseinen tuomioistuin voi tutkia uudelleen siinä vireillä olevan valituksen yhteydessä kohtuuttomuuden tai sen pitää tutkia viran puolesta se ja erityisesti ne perusteet, joiden nojalla kohtuuttomuus on todettava – mitä se ei vielä näytä lopullisesti ratkaisseensa –, ja näin on sitä suuremmalla syyllä, kun unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kysymys siitä, onko sopimusehto todettava kohtuuttomaksi, kuuluu oikeusjärjestyksen perusteisiin, ja kansallisella tuomioistuimella on velvollisuus tutkia viran puolesta direktiivin 93/13 soveltamisalaan kuuluvan sopimusehdon kohtuuttomuus aina silloin, kun sillä on käytössään tämän tutkinnan edellyttämät oikeudelliset seikat ja tosiseikat (ks. vastaavasti tuomio 14.6.2012, *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 44 kohta ja tuomio 30.5.2013, *Asbeek Brusse ja de Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, 40, 41 ja 44 kohta).
- 54 Näin ollen toisen kysymyksen a kohta asiassa C-96/16 ja ensimmäinen kysymys asiassa C-94/17 on otettava tutkittaviksi.

Asiakysymys

– Alustavat huomautukset

- 55 Banco Santander ja Banco de Sabadell väittävät, ettei edellä 18 kohdassa mainittu pääasiassa kyseessä oleva, Tribunal Supremon oikeuskäytäntöön perustuva kriteeri ole sitova. Kyseisten pankkien mukaan on näin ollen niin, että vaikka Espanjan tuomioistuimet näyttävät tosiasiallisesti soveltaneen automaattisesti tätä perustetta, kansallinen tuomioistuin voisi silti, jos se on perusteltua tapauksen olosuhteet huomioon ottaen, poiketa siitä.
- 56 Lisäksi Espanjan hallitus esitti unionin tuomioistuimen suullisessa käsittelyssä, että Tribunal Supremon oikeuskäytäntö täydentää kansallista oikeusjärjestystä, koska sillä varmistetaan lain yhtenäinen tulkinta kansallisissa tuomioistuimissa. Tämän hallituksen mukaan kyseinen oikeuskäytäntö ei kuitenkaan ole sitova eikä pakottava, sillä se ei ole säädösluonteinen erga omnes, lain tavoin sitova tai oikeuslähde kyseisessä oikeusjärjestyksessä. Näin ollen alemmat tuomioistuimet voivat olla soveltamatta tätä oikeuskäytäntöä ja pyrkiä saamaan Tribunal Supremon muuttamaan sitä. Mainittu hallitus lisäsi, että tällä oikeuskäytännöllä on kuitenkin esimerkin voima sillä tavoin, että Tribunal Supremo voi kumota alempien kansallisten tuomioistuinten ratkaisut, jos niissä poiketaan tästä oikeuskäytännöstä.
- 57 Tästä on muistutettava, että kansalliseen oikeusjärjestykseen kuuluvien säännösten tulkinnan osalta unionin tuomioistuimen on lähtökohtaisesti perustettava ratkaisunsa ennakkoratkaisupyynnön esittämispäätöksestä ilmeneviin luonnehdintoihin. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on nimittäin niin, että unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa tulkita jäsenvaltion sisäistä oikeutta (tuomio 16.2.2017, Agro Foreign Trade & Agency, C-507/15, EU:C:2017:129, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 58 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 65–67 kohdassa, ennakkoratkaisupyynnöistä käy ilmi, että ennakkoratkaisua pyytäneiden tuomioistuinten mukaan Tribunal Supremo on pääasiassa kyseessä olevassa oikeuskäytännössä vahvistanut kumoamattoman oletaman, jonka mukaan edellä 18 kohdassa mainittua perustetta vastaava ehto on kohtuuton.
- 59 Lisäksi näistä ennakkoratkaisupyynnöistä ja edellä 56 kohdassa esitetyistä seikoista ilmenee myös, ettei tämän oikeuskäytännön sitovaa luonnetta alempiin espanjalaisiin tuomioistuihin nähden voida sulkea pois sikäli kuin niillä on velvollisuus sillä uhalla, että Tribunal Supremo voisi muutoksenhaun johdosta kumota ratkaisun, todeta tällainen ehto kohtuuttomaksi.
- 60 Näin ollen unionin tuomioistuimen on vastattava esitettyihin kysymyksiin kahdessa edeltävässä kohdassa esitettyjen olettamien perusteella.
- 61 Lisäksi on todettava, että vaikka käsiteltävässä asiassa kyseessä olevasta Tribunal Supremon oikeuskäytännöstä ilmenee, että edellä 18 kohdassa mainitun perusteen täyttävä ehto oletetaan kohtuuttomaksi, tämä oikeuskäytäntö ei kuitenkaan näytä epäävän kansalliselta tuomioistuimelta mahdollisuutta katsoa, että kuluttajan kanssa tehdyn lainasopimuksen ehto, joka ei ole tämän perusteen mukainen eli jossa vahvistetaan viivästyskoron korkokanta, joka ei ylitä yli kahdella prosenttiyksiköllä sopimuksen mukaan pääomalle maksettavaa korkoa, on kuitenkin kohtuuton, ja tarvittaessa todeta se pätemättömäksi, minkä tarkastaminen on kansallisten tuomioistuinten tehtävä.
- Vastaus toisen kysymyksen a kohtaan asiassa C-96/16 ja ensimmäiseen kysymykseen asiassa C-94/17
- 62 Jotta esitettyihin kysymyksiin voitaisiin vastata, on todettava aluksi, että jollei ennakkoratkaisua pyytäneiden tuomioistuinten tarkastuksista muuta johdu, Tribunal Supremo vaikuttaa nojautuneen edellä 18 kohdassa mainitun perusteen määrittäessään suuntaviivoihin, jotka unionin tuomioistuin on laatinut sopimusehdon mahdollisen kohtuuttomuuden arvioinnista.

- 63 Edellä 17–19 kohdassa esitetystä toteamuksesta ja unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee, että Tribunal Supremo on tätä varten tarkastellut eri oikeudenaloilla sovellettavia kansallisia sääntöjä ja pyrkinyt määrittämään viivästyskoron korkokannan, jonka kuluttaja, jota kohdellaan lojaalisti ja kohtuullisesti, voisi perustellusti hyväksyä yksilöllisissä sopimusneuvotteluissa, pyrkien kuitenkin säilyttämään näiden korkojen tarkoituksen, jona on erityisesti maksuviivästysten estäminen ja se, että velkoja saa oikeasuhtaisen korvauksen tällaisista viivästyksistä. Tämän vuoksi näyttää siltä, että Tribunal Supremo on noudattanut vaatimuksia, joista muistutettiin muun muassa tuomiossa 14.3.2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, 68, 69, 71 ja 74 kohta).
- 64 Sen kysymyksen osalta, onko direktiivi 93/13 esteenä edellä 18 kohdassa mainitun kaltaisen oikeuskäytännössä vahvistetun perusteen soveltamiselle sikäli kuin siitä seuraa kumoamaton oletta siitä, että jokainen sitä vastaava sopimusehto on kohtuuton, on muistettava, että tämä direktiivi perustuu oletta siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta (tuomio 21.12.2016, Biuro podróży "Partner", C-119/15, EU:C:2016:987, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 65 Tämän heikomman aseman vuoksi mainitun direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa kielletään sellaiset vakioehdot, jotka lojaaliteettiperiaatteen vastaisesti aiheuttavat kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille (tuomio 21.3.2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, 42 kohta).
- 66 Kansallisen tuomioistuimen on tarkastettava, onko sen käsiteltäväksi saatetut sopimusehdot katsottava kohtuuttomiksi ottaen huomioon tämän direktiivin 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti kaikki käsiteltävän asian olosuhteet (ks. vastaavasti tuomio 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, 71 kohta).
- 67 Unionin tuomioistuin on johtanut näistä säännöksistä sekä direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdasta ja 7 artiklan 1 kohdasta, että direktiivi on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa määritetään peruste, johon nähden sopimusehdon kohtuuttomuutta on arvioitava, jos tällä lainsäädännöllä estetään kansallista tuomioistuinta, joka käsittelee tämän perusteen vastaista ehtoa, arvioimasta kohtuuttomuutta ja tarvittaessa toteamasta tätä ehtoa kohtuuttomaksi ja sivuuttamasta sitä (ks. vastaavasti tuomio 21.1.2015, Unicaja Banco ja Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21, 28–42 kohta). Kuten edellä 61 kohdassa on todettu, ei vaikuta siltä, että pääasiassa kyseessä olevalla Tribunal Supremon oikeuskäytännöllä olisi tällainen vaikutus.
- 68 Tältä osin on todettava – kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 60 kohdassa –, että ei voida sulkea pois sitä, että yhdenmukaistajan roolissaan lainsäädännön tulkitsijana ja oikeusvarmuuden takaamiseksi Tribunal Supremon kaltaiset jäsenvaltion ylimmät tuomioistuimet voivat direktiiviä 93/13 noudattaen vahvistaa tiettyjä perusteita, joiden perusteella alempien tuomioistuinten on tarkasteltava sopimusehtojen kohtuuttomuutta.
- 69 Vaikka pääasiassa kyseessä olevan Tribunal Supremon oikeuskäytännön osalta ei tosin näytä olevan kyse tiukemmista säännöistä, joita jäsenvaltiot voivat antaa kyseisen direktiivin 8 artiklan nojalla varmistaakseen kuluttajansuojan korkeamman tason, erityisesti koska – kuten Espanjan hallitus on unionin tuomioistuimen suullisessa käsittelyssä täsmentänyt – tämä oikeuskäytäntö ei näytä olevan lain tavoin sitova eikä se ole oikeuslähde Espanjan oikeusjärjestyksessä, on kuitenkin niin, että Tribunal Supremon käsiteltävässä asiassa esittämän kaltaiseen oikeuskäytäntöön perustuvan perusteen vahvistaminen vastaa mainitulla direktiivillä tavoiteltua kuluttajansuojan päämäärää. Direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdasta ja kyseisen direktiivin yleisestä rakenteesta nimittäin ilmenee, ettei tämän direktiivin tarkoituksena ole niinkään sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien kokonaisvaltainen sopimustasapaino kuin sen välttäminen, että näiden oikeuksien ja velvollisuuksien välille aiheutuisi epätasapaino kuluttajien vahingoksi.
- 70 Tästä seuraa, että kyseinen direktiivi ei ole esteenä tällaisen perusteen vahvistamiselle.

71 Näin ollen toisen kysymyksen a kohtaan asiassa C-96/16 ja ensimmäiseen kysymykseen asiassa C-94/17 on vastattava, että direktiiviä 93/13 on tulkittava siten, että se ei ole esteenä pääasiassa kyseessä olevan Tribunal Supremon oikeuskäytännön kaltaiselle kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kuluttajan kanssa tehdyn lainasopimuksen ehto, josta ei ole neuvoteltu ja jolla vahvistetaan sovellettava viivästyskoron korkokanta, on kohtuuton sillä perusteella, että siinä vaaditaan suhteettoman suurta korvausta kuluttajalta, jonka maksusuoritus on viivästynyt, kun tämä korkokanta on yli kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin sopimuksen mukainen pääomalle maksettavien korkojen vuotuinen korkokanta.

Toisen kysymyksen b kohta asiassa C-96/16 ja toinen kysymys asiassa C-94/17

72 Ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet tiedustelevat toisen kysymyksen b kohdassa asiassa C-96/16 ja toisessa kysymyksessä asiassa C-94/17 etenkin, onko direktiiviä 93/13 tulkittava siten, että se on esteenä Tribunal Supremon pääasiassa kyseessä olevan oikeuskäytännön kaltaiselle kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kuluttajan kanssa tehdyn lainasopimuksen sopimusehdon, josta ei ole neuvoteltu ja jossa vahvistetaan viivästyskoron korkokanta, kohtuuttomuudesta seuraa viivästyskorkojen poistaminen kokonaisuudessaan, ja sopimuksen mukainen pääomalle maksettava korko kertyy edelleen.

73 Jotta näihin kysymyksiin voitaisiin vastata, on muistutettava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi kohtuuton sopimusehto on saatettu, voi pelkästään todeta, että sitä ei sovelleta, jotta sillä ei ole sitovia vaikutuksia kuluttajaan nähden, mutta sillä ei ole toimivaltaa muuttaa ehdon sisältöä. Sopimuksen pitää nimittäin säilyä pääsääntöisesti muuttumattomana lukuun ottamatta kohtuuttoman ehdon poistamista siltä osin kuin tällainen sopimuksen pysyttäminen on kansallisen oikeuden säännösten mukaan oikeudellisesti mahdollista (tuomio 26.1.2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, 71 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

74 Vaikka unionin tuomioistuin on todennut, että kansallisella tuomioistuimella on mahdollisuus korvata kohtuuton sopimusehto dispositiivisella kansallisella säännöksellä, unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että tätä mahdollisuutta on rajoitettu siten, että se koskee vain tapauksia, joissa kyseisen ehdon toteaminen pätemättömäksi pakottaisi tuomioistuimen toteamaan koko sopimuksen pätemättömäksi, jolloin kuluttaja saatettaisiin alttiiksi sellaisille seurauksille, joilla häntä rangaistaisiin. Kuten unionin tuomioistuin on tältä osin todennut, viivästyskoron korkokantaa koskevan lainasopimuksen ehdon pätemättömäksi toteamisesta ei voi aiheutua kielteisiä seurauksia kyseiselle kuluttajalle, koska määrät, joita lainanantaja voi vaatia kuluttajalta, ovat välttämättä pienemmät, kun näitä viivästyskorkoja ei sovelleta (ks. vastaavasti tuomio 21.1.2015, Unicaja Banco ja Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21, 33 ja 34 kohta).

75 Lisäksi direktiivissä 93/13 ei edellytetä, että kansallinen tuomioistuin sivuuttaa kohtuuttoman ehdon lisäksi sellaiset ehdot, joita ei ole todettu kohtuuttomiksi. Direktiivin tavoitteena on suojella kuluttajaa ja palauttaa osapuolten välinen tasapaino jättämällä kohtuuttomat ehdot soveltamatta ja pysyttämällä samalla lähtökohtaisesti muut kyseisen sopimuksen ehdot (ks. vastaavasti tuomio 30.5.2013, Jörös, C-397/11, EU:C:2013:340, 46 kohta ja tuomio 31.5.2018, Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, 32 kohta).

76 Erityisesti mainitusta direktiivistä ei johdu, että viivästyskoron korkokannan vahvistavan lainasopimuksen ehdon soveltamatta jättämisen tai pätemättömäksi toteamisen sen kohtuuttomuuden vuoksi pitäisi johtaa myös pääomalle maksettavan koron korkokannan vahvistavan kyseisen sopimuksen ehdon pätemättömäksi toteamiseen, sillä nämä erilaiset ehdot on selvästi erotettava toisistaan. Tältä osin on nimittäin todettava, että kuten ennakkoratkaisupyynnöstä asiassa C-94/17 johtuu, viivästyskorkojen tarkoituksena on olla seuraamus siitä, ettei velallinen ole täyttänyt veloitettaan suorittaa lainan lyhennyksiä sopimuksen mukaisesti, ehkäistä se, että tämä velallinen

täyttää velvoitteensa myöhässä, ja tarvittaessa korvata velkojalle maksun viivästymisestä aiheutunut vahinko. Sitä vastoin pääomalle maksettavan koron tehtävänä on olla palkkio siitä, että lainanantaja on antanut rahan velallisen käyttöön sen takaisin maksamiseen asti.

- 77 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 90 kohdassa, kyseiset toteamukset pätevät riippumatta siitä, miten viivästyskoron korkokannan ja pääomalle maksettavan koron korkokannan määrittävät sopimusehdot on laadittu. Erityisesti ne eivät päde vain silloin, kun viivästyskoron korkokanta on määritetty riippumatta pääomalle maksettavan koron korkokannasta erillisellä lausekkeella, vaan myös silloin, kun viivästyskoron korkokanta määritetään siten, että pääomalle maksettava koron korkokantaa korotetaan tietyllä prosenttiyksikkömäärällä. Jälkimmäisessä tapauksessa, jossa kohtuuton ehto johtuu tästä korotuksesta, direktiivissä 93/13 edellytetään ainoastaan, että kyseinen korotus todetaan pätemättömäksi.
- 78 Nyt käsiteltävässä asiassa, ellei ennakkoratkaisua pyytäneiden tuomioistuinten tarkastuksista muuta johdu, ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että Tribunal Supremón oikeuskäytännössä omaksuttu lähestymistapa tarkoittaa, että kansallinen tuomioistuin, joka on todennut viivästyskoron korkokannan vahvistavan lainasopimuksen ehdon kohtuuttomuuden, pelkästään ja yksinkertaisesti jättää soveltamatta tätä ehtoa tai koron korotusta verrattuna pääomalle maksettavaan korkoon, eikä se voi korvata mainittua ehtoa dispositiivisilla säännöksillä tai muuttaa kyseistä ehtoa, ja se pysyttää muut sopimusehdot, erityisesti pääomalle maksettavia korkoja koskevan ehdon.
- 79 Edellä esitetyn perusteella toisen kysymyksen b kohtaan asiassa C-96/16 ja toiseen kysymykseen asiassa C-94/17 on vastattava, että direktiiviä 93/13 on tulkittava siten, että se ei ole esteenä Tribunal Supremón pääasiassa kyseessä olevan oikeuskäytännön kaltaiselle kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kuluttajan kanssa tehdyn lainasopimuksen ehdon, josta ei ole neuvoteltu ja jossa vahvistetaan viivästyskoron korkokanta, kohtuuttomuudesta seuraa viivästyskorkojen poistaminen kokonaisuudessaan, ja sopimuksessa vahvistettu pääomalle maksettava korko kertyy edelleen.

Kolmas kysymys asiassa C-94/17

- 80 Kun otetaan huomioon toiseen kysymykseen asiassa C-94/17 annettu kieltävä vastaus, kyseisen asian kolmanteen kysymykseen ei ole tarvetta vastata.

Oikeudenkäyntikulut

- 81 Pääasioiden asianosaisten osalta asioiden käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettua neuvoston direktiiviä 93/13/ETY on tulkittava yhtäältä siten, että sitä ei sovelleta yritystoiminnassa omaksuttuun käytäntöön, jonka mukaan kuluttajalta oleva saatava luovutetaan tai ostetaan, kun tämän kuluttajan kanssa tehdyssä lainasopimuksessa ei mainita tällaista luovutusta, kuluttajalle ei ole ilmoitettu etukäteen tällaisesta luovutuksesta eikä hän ole antanut siihen suostumustaan eikä hänelle ole myöskään tarjottu mahdollisuutta lunastaa velkansa ja siten lakkauttaa se maksamalla luovutuksensaajalle tämän luovutuksesta maksama hinta sovellettavine kuluineen, korkoineen ja oikeudenkäyntikuluineen. Toisaalta direktiiviä ei sovelleta myöskään siviililain (Código Civil) 1535 §:n ja 7.1.2000 annetun siviiliprosessilain nro 1/2000**

(Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil) 17 ja 540 §:n kaltaisiin kansallisiin säännöksiin, joissa säännellään tällaista lunastusmahdollisuutta ja luovutuksensaajan tulemista luovuttajan sijaan vireillä olevissa menettelyissä.

- 2) Direktiiviä 93/13 on tulkittava siten, että se ei ole esteenä Tribunal Supremon pääasiassa kyseessä olevan oikeuskäytännön kaltaiselle kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kuluttajan kanssa tehdyn lainasopimuksen ehto, josta ei ole neuvoteltu ja jolla vahvistetaan sovellettava viivästyskoron korkokanta, on kohtuuton sillä perusteella, että siinä vaaditaan suhteettoman suurta korvausta kuluttajalta, jonka maksusuoritus on viivästynyt, kun tämä korkokanta on yli kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin sopimuksen mukainen pääomalle maksettavien korkojen vuotuinen korkokanta.**
- 3) Direktiiviä 93/13 on tulkittava siten, että se ei ole esteenä Tribunal Supremon pääasiassa kyseessä olevan oikeuskäytännön kaltaiselle kansalliselle oikeuskäytännölle, jonka mukaan kuluttajan kanssa tehdyn lainasopimuksen ehdon, josta ei ole neuvoteltu ja jossa vahvistetaan viivästyskoron korkokanta, kohtuuttomuudesta seuraa viivästyskorkojen poistaminen kokonaisuudessaan, ja sopimuksen mukainen pääomalle maksettava korko kertyy edelleen.**

Allekirjoitukset